

Perustuslakivaliokunnan tiedotustilaisuus tartuntatautilaista 21.1.2021

Tiedottaja Aki Asola, eduskunnan kanslia:

Tervetuloa tähän perustuslakivaliokunnan tiedotustilaisuuteen tartuntatautilain lausunnosta. Meillä on täällä paikalla puheenjohtaja Antti Rinne ja varapuheenjohtaja Antti Häkkänen.

Ennen kuin päästän heidät ääneen, niin kommentoin tosiaan, että mennään taas sillä samalla järjestyksellä, eliikkä toimittajat, laittakaa nimenne tuonne Teamsin palstalle, ja jaan sitten puheenvuorojen jälkeen kysymykset, ja valiokunnan jäsenet vastaavat sitten niihin.

Mutta pitemmittä puheita aloitetaan. – Puheenjohtaja Antti Rinne, olkaa hyvä.

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Hyvää päivää minunkin puolestani. Totean, että perustuslakivaliokunta on saanut tartuntatautilain väliaikaisiin ja pysyviin muutoksiin liittyvän lausunnon valmiiksi. Tämän valiokunnan kannan mukaan lakiehdotuksen perusratkaisut ovat perustuslain mukaisia ja ehdotettuja toimenpiteitä voidaan pitää välttämättöminä. Valiokunnan lausunto on yksimielinen.

Tämän hallituksen esityksen keskeinen tarkoitus on vahvistaa paikallisten ja alueellisten viranomaisten mahdollisuuksia ennakointiin ja nopeaan toimintaan ryhtymiseen koronaviruksen leviämisen estämiseksi ja siten väestön terveyden suojelemiseksi – välttämättömiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin – sekä turvata osaltaan se, että meidän sosiaali- ja terveyspalveluitten järjestelmän kantokyky kestää mahdollisissa vaikeissakin tilanteissa. Nämä molemmat esitetyt perusteet ovat perusoikeusjärjestelmän kannalta niin sanottuja erittäin painavia syitä, ja tälle sääntelylle on sinällään hyväksyttävät pohjat. Tämä lain määräaikaisuus on kuitenkin välttämätöntä rajata sillä tavalla, että se on tällä erää voimassa 30.6. asti, ja lisäksi tuolla on joitakin täsmennettäviä asioita sääntelyssä. Niin kuin todettua, valiokunnan lausunto oli yksimielinen.

Perustuslakivaliokunta arvioi sitä, olisiko muutokset tulleet säätää perustuslain 23 §:n nojalla perusoikeuksista poikkeusoloissa säädettävinä poikkeuksina. Valiokunta on korostanut perustuslain 23 §:n soveltamisen poikkeuksellisuutta. Valiokunnan mielestä ehdotetut toimivaltuudet ovat kuitenkin eräine niihin tehtävine täsmennyksine sisällöltään sellaisia, että niistä voidaan säätää tavanomaisessa laissa perusoikeuksien yleisten ja erityisten rajoitusedellytysten puitteissa.

Erityisen paljon valiokunta kiinnitti huomiota ehdotettuun 9 a §:ään, jossa on kyse sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan laajentamisesta. Valiokunnan mielestä säännös muistuttaa asiasisällöltään varsin paljon sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön

toimintaa koskevaa valmiuslain 86 §:ää. Valiokunnan mielestä merkittävästi valmiuslain säätelyyn nojaava toimivaltojen siirtäminen, edes toimivaltuutta täsmentäen, normaaliolojen lainsäädännössä ei ole valtiosääntöoikeudellisesti aivan asianmukainen tapa toimia. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan tulee sen vuoksi harkita tämän säännöksen poistamista ja asian jättämistä valmiuslain säätelyn varaan.

Perustuslakivaliokunnan mielestä on valtiosääntöoikeudellisesti perusteltua säätää kohtuullisesta kompensaatiosta elinkeinoharjoittajille viranomaisten tekemistä tilojen sulkemispäätöksistä aiheutuvista taloudellisista menetyksistä, erityisesti silloin kun rajoitus kestää pidemmän ajan kuin yhden sulkemispäätöksen enimmäisajaksi säädetyn 14 vuorokauden ajan. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä täydentää säätelyä tältä osin. Korvauksista säätäminen ei kuitenkaan ole edellytys lain käsittelemiselle tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Siis totean uudelleen selkeästi sen, että perusteet tämän lain säätämiseksi ovat hyvät, olemassa olevat ja erittäin painavat. Sitä tarvitaan, jotta voidaan ihmisten terveysturvallisuus ja sosiaali- ja terveysjärjestelmän kestävyys turvata. – Kiitoksia.

Perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja, kansanedustaja Antti Häkkänen:

Joo, hyvät tiedotusvälineiden edustajat, muutama huomio vielä. Puheenjohtaja tässä kävi tämän kokonaisuuden hyvin läpi, eli lakipaketti on perustuslain mukainen perusratkaisuiltaan, mutta pieniä täsmennyksiä, joista ehkä keskeisenä voimassaoloaika, eli ei voida vuoden loppuun asti pitää voimassa vaan kesäkuun loppuun, ja sitten tarkistetaan uudestaan, mikä on epidemian tilanne, ja näin pois päin.

Perustuslakivaliokunta muutamaa keskeistä periaatetta on koko kriisin aikana korostanut, jotka on syytä koko viranomaiskoneistossa tietysti tiedostaa jatkuvasti. Kun paikallisten viranomaisten ja alueviranomaisten toimivaltuuksia kasvatetaan, samaan aikaan korostuu näiden viranomaisten velvollisuus arvioida sitä, onko välttämätöntä käyttää näitä toimivaltuuksia juuri heidän alueellaan, ja kunkin toimivaltuuden osalta vielä erikseen. Eli viranomaisen toimivaltuuden käytön arviointivelvoite korostuu siellä alueilla nyt merkittävästi, mitä kovemmat toimivaltuudet tulevat. Tietysti valtioneuvoston tavallaan kokonaisuuden johtamisvastuu myös korostuu.

Toinen keskeinen periaate, mitä perustuslakivaliokunta on pitänyt koko kriisin aikana tärkeänä, on se, että nämä normaaliolojen kevyemmät toimivaltuudet käytetään ensisijaisesti ja sen jälkeen siirrytään asteittain näihin kovempiin toimivaltuuksiin. Eli tämä on ollut perustuslakivaliokunnan peruseriaate, ja se on myös ohjannut tässä ratkaisutoiminnassa tätä lausunnon rakentamista.

Sitten vielä tästä merkittävästä toimivaltuudesta, joka on samanlainen kuin valmiuslain toimivaltuus, eli terveydenhuollon toimintayksikön, yksityisen tai julkisen, ohjaaminen: siinähan nyt sitten perustuslakivaliokunta antoi lausunnon, jossa se lasketaan läpi – eli se saa tulla tähän tartuntatautilakiin – mutta sitä ei pidetä

valtiosääntöisesti täysin asianmukaisena menettelytapana, eli myöhemmin sitä on syytä varmaan pohtia, miten sen kanssa mennään.

Sitten vielä tämä kompensatiokysymys: tässä tulee tietysti elinkeinonvapauteen ja omaisuuden suojaan selkeitä lisärajoituksia, ja perustuslakivaliokunta, voisinko sanoa ei ole perustuslain vastaisena pitänyt tätä, että täällä ei ole kompensatiomallia, mutta pitää tärkeänä, että tällainen korvausjärjestelmä on niitä yrityksiä kohtaan, joille tulee sitten selkeitä rajoituksia. – Kiitos.

Tiedottaja Aki Asola, eduskunnan kanslia:

Kiitoksia. – Sitten toimittajilta kysymyksiä. Käsi pystyyn tuolla Teamsissa tai sitten nimi siihen tsätettiin. Olkaa hyvä, sana on vapaa. – Tuleeko yhtään kysymystä? – No niin, siellä olisi Susanna Jääskeläinen. Ole hyvä.

Susanna Jääskeläinen, STT:

Tästä korvausasiasta kysyisin vielä: minkälaisin rajauksin tai miten se on mahdollista sitten toteuttaa ja tulisi toteuttaa?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Tämä jää nyt harkittavaksi tuonne sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Todetaan vain, että se on varmaan järkevää jollakin tavalla järjestää.

Perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja, kansanedustaja Antti Häkkänen:

Joo, vähän samaan tapaan kuin ravintoloiden osalta, että sitä ei pidetä täysin perustuslain vastaisena, ettei ole korvausmallia, mutta esitetään, että paremmin perusoikeudet toteutuisivat, jos tällaisessa rajoitustapauksessa olisi kohtuullisen kompensaation jonkinlainen malli, ja se jää arvioitavaksi nyt sitten valiokunnalle, minkälainen mekanismi siinä voi olla.

Tiedottaja Aki Asola, eduskunnan kanslia:

Kiitoksia. – Sitten oli seuraavana Pekka Kinnunen. Olkaa hyvä.

Pekka Kinnunen, Yleisradio:

Keskusteltiin siitä, että kun tässä on nyt näitä määräaikaista muutoksia ja sitten tämä pysyvä muutos, kierretäänkö tässä perustuslainsäätämisyjärjestystä jollain tavalla?

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, kansanedustaja Antti Rinne:

Valiokunta selkeästi toteaa, että se määräaikaaisuus ei voi olla peruste puuttua perusoikeuksiin perustuslaista poikkeavalla tavalla, ja tämä on hyvin selkeästi lausuttu myös tuossa lausunnossa.

Tiedottaja Aki Asola, eduskunnan kanslia:

Vielä onko kysymyksiä? Olkaa hyvä. – Jollei ole enempää kysymyksiä, niin päätetään tiedotustilaisuus tähän. – Ei näytä olevan. – Kiitoksia!